

III. MAIESTAS REGIA TESTIFICATUR EXPEDITIONEM GENERALEM
CONTRA BOGDAN VAYVODAM VALACHIAE, ANNO PRAETERITO
MOTAM IURIBUS ET PRIVILEGIIS TERRESTRIBUS PRAEIUDICARE NON
DEBERE^a

Sigismundus Dei gratia rex etc. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis, quia licet ex necessitate evidenti et gravi universas regni terras ad expeditionem generalem anno proxime praeterito contra Bogdan *woyewodam* Valachiae moverimus¹, licet quoque istud non libenter, verum^b cogente necessitate fecerimus; tamen annuentes universorum regni nostri subditorum petitionibus [promittimus]^c, quod ipsa universalis subditorum universorum in Valachiam profectio iuribus et privilegiis eorum communibus terrestribus praeiudicare non debebit.

Harum, quibus sigillum nostrum est subappensum, testimonio litterarum. Datum in conventionem generali Pyotrковиensi, dominica Reminiscere anno Domini millesimo quingentesimo decimo [24 II 1510], regni nostri quarto.

IV. LITTERAE UNIVERSALES CONTRIBUTIONUM PUBLICARUM^a

Sigismundus Dei gratia etc.^b universis et singulis principibus, tam spiritualibus quam saecularibus, reverendissimis et reverendis in Christo patribus dominis^c archiepiscopis et episcopis, necnon magnificis, generosis, nobiles, famosis et providis palatinis^d, castellanis, capitaneis, tenutariis bonorum nostrorum, terrigenis^e et quibusvis aliis dignitariis et officialibus ac eorum vicesgerentibus, haeredibus, advocatis, scultetis, civitatibus, oppidis, eorumque magistris civium et consulis, et generaliter omnibus et singulis subditis^f nostris, tam spiritualibus quam^g saecularibus, cuiuscunque status, dignitatis et conditionis fuerint, bona quaecunque, tam spiritualia quam saecularia, scilicet civitates, oppida^h, villas, molendina, tabernas et alia bona quocunque nomine nuncupata habentibus, ubilibet et signanterⁱ in terra N.^j et districtibus eiusdem^k existentibus, sincere et fidelibus nostris dilectis, salutem et gratiam nostram regiam^k. Sincere et fideles nostri dilecti.

[1].^l Conventum generalem hic Pyorkoviae^l cum consiliariis nostris ac terrarum nuntiis celebrantes, modum defensionis adversus Tartaros et alios infideles, qui regnum incursionibus vastare^m solent, prout temporis conditio tulit, constituimus; decrevimus namqueⁿ serviles in terris Podoliaeⁿ publico stipendio servandos. Ut autem pro exolvendis stipendiis pecunia sup-

^a Taki właśnie tytuł tego aktu por.: MRPS, cz. IV, vol. 2, nr 9416. O. Balzer zatytułował go: Litterae terrigenis regni ob expeditionem generalem in bello nuper composito in Valachiam sponte factam indemnitate caventes.

^b vel MK₂, t. 24, k. 210 v. c. Opuśczone w MK₂ uzupełniono na podstawie analogicznego zwrotu w innych tego typu aktach, za wydawnictwem O. Balzera.

^a Litterae universales regiae super exactionibus civili et fertorum, in comitiis Petricoviensibus laudatis, per universum regnum in manus exactorum missae et per eos capitaneis temporibus opportunis dandae w: MRPS, cz. IV, vol. 2, s. 60, nr 9433. W samym tekście MK₂ tytuł ten brzmi: Litterae universales super exactiones civiles et fertorum per universum regnum, in manus exactorum terrarum singularum missae et per eos capitaneis temporibus opportunis datae. W niniejszym wydawnictwie przyjęto więc za O. Balzerem skrócony i jaśniej oddający istotę rzeczy tytuł.

^b O. Balzer, za tekstem tego aktu zawartym w księgach poborowych ziemi przemyskiej i sanockiej, podał pełny tytuł królewski: Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiaeque etc. dominus et haeres.

^c W KP wyraz przekreślony.

^d palatinis et KP.

^e Tak w MK₂ oraz w KP. Zdaniem O. Balzera, winno tu być, zgodnie z typowym kształtem tej formuły, burgrabiis.

^f Wyraz opuszczony w KP.

^g tam KP.

^h et oppida KP.

^{i-j} in terris N. et districtibus eorundem KP.

^j Cracoviensi MK₂; Praemisliensi, Sanoczensi, Leopoliensi KP.

^k Ostatni wyraz opuszczony w MK₂.

^{l-l} Ostatni wyraz opuszczony w KP; Conventum generalem Pyotrkoviae nuper MK₂. Zdaniem O. Balzera termin nuper, wskazujący na to, jakoby sejm w czasie wydania tego uniwersału już się był rozszedł, został użyty w chwili, gdy kopista MK wpisywał ten akt do księgi, a więc istotnie już po sejmie.

^m vastari MK₂.

ⁿ⁻ⁿ Podoliae serviles KP.

¹ Idzie tu o wojnę wołoską z 1509 r. Por. CIP, t. III, nr 48, s. 97.

petat, omnium consensu exactiones per universum regnum solvendae^o, videlicet fertonum de laneis ^pet civiles exactiones *szos* appellatae^p, modo infrascripto exigendae constitutae sunt.

[2]. Imprimis decretum est omnium consensu, ut civilis exactio alias *szos*^q in omnibus civitatibus et oppidis solvi incipiat dominico die Ramispalmarum proxime venturo [24 III 1510] a qualibet marca omnium bonorum tam mobilium quam immobilium et mercantiarum, taxatorum et taxandorum, per duos grossos usuales in regno currentes. Quae quidem exactio terminari debet sub poenis, irremissibiliter percipiendis^r, ad hoc constitutis, ad festum sancti Georgii proxime venturum [23 III 1510].

[3]. Inquillini vero civitatum at oppidorum, maxime negotiantes, ^scivilem exactionem^s solvent ^ta marca per duos grossos^t, de bonis eorum mobilibus, iuramento praestito.

[4]. Fertorum autem exactio, colonorum inopiae rationem habentes, in duabus ratis solvetur. Prima enim rata ^ua festo sancti Georgii [23 IV 1510] incipiet^u et ad festum Pentecostes [19 V 1510] duratura; in qua quidem rata quilibet kmetho agrum colens de laneo singulo possessionato, non obstantibus antiquis quietantiis, quibus derogamus, sex grossos, de medio vero laneo tres grossos, et deinceps quilibet^v iuxta ^wagri quantitatem^w quem colit et utifruitur, solvet. Reliquos vero sex grossos, incipiendo a festo sancti Michaelis [29 IX 1510], quilibet kmetho omnino sub poenis et pignorationibus ^xad hoc constitutis^x irremissibiliter solvendis, ut praemissum est,olvere teneatur.

[5]. Ortulani autem^y, qui agros integros vel in parte colunt praeter ^zortulanas, solvant^z iuxta agri quantitatem.

[6]. Item tabernatores, qui agros habent, ab agris solvant^{aa} iuxta agrorum quantitatem. Item^{ab} braxantes cerevisiam a cerevisia *czopowe* solvent^{ac}. Alii vero tabernatores, qui advectitiam cerevisiam propinant, exactionem ^{ad}*czopowe* non solventes, a singula taberna^{ad} ^{ae}olvere sex grossos^{ae} sint astricti.

[7]. Molendinatores autem, molendina haereditaria possidentes^{af}, in quibus brasea moluntur^{ag}, a valore taxae, quae in privilegio¹ continetur, a qualibet marca per duos grossos solvant^{ah}. Et quicumque taxata molendina non habuerint, decretum est, ut iustitia servata taxentur per capitaneos seu^{ai} officiales, sive haeredem et exactorem nostrum. Et ubi taxata fuerint, a marca duo grossi solvendi sunt. Arendatores etiam^{aj} molendinorum solvent, ut praemissum est. Sed quicumque ^{ak}haereditaria molendina *walne*^{ak} dicta habent, in quibus duntaxat farina molitur, a rota singula fertonem^{al}olvere teneantur^{am}. De ceteris vero molendinis, *corzeczniki*² nuncupatis, sex grossi solvendi sunt. De molendinis vero ventilibus haereditariis fertu exigendus^{an} est. Manualia autem^{ao} molendina sex grossos similiter solvent^{ap}. Equina vero molendina haereditaria a valore taxae iuxta summae^{aq} quantitatem a marca singula duos grossos solvent. Et si tale molendinum taxatum non est, taxari debet, ut praemissum est.

[8]. Item sculteti spiritualium, si bellica expeditio non fuerit ante festum^{ar} Pentecostes [19 V 1510], solvent de suis singulis laneis, quos colunt, pro prima rata per sex grossos et in alia rata similiter. Kmethones vero eorum, si quos habent, ita solvent, sicut alii kmethones.

^o solvendas MK₂, KP.

^{p-p} et civilium exactionum appellatam MK₂, KP.

^q *Ostatnie dwa wyrazy opuszczone w KP.*

^r recipiendis KP.

^{s-s} exactionem civilem KP.

^{t-t} per duos grossos a marca KP.

^{u-u} incipiet a festo sancti Georgii KP.

^v quomolibet KP.

^{w-w} quantitatem agri KP.

^{x-x} ad id institutis et KP.

^y vero KP.

^{z-z} ortulanos solvent KP.

^{aa} solvant KP.

^{ab} et tamen KP.

^{ac} solvant KP.

^{ad-ad} *Wyrazy opuszczone w MK₂.*

^{ae-ac} sex grossosolvere KP.

^{af} habentes KP.

^{ag} moliuntur KP.

^{ah} solvent KP.

^{ai} vel KP.

^{aj} vero KP.

^{ak-ak} molendina hereditaria valne KP; valna MK₂.

^{al} fertonem duntaxat MK₂. O. Balzer uważa, iż wyraz: duntaxat został tu zamieszczony przez pomyłkę, z powyższego tekstu, i dlatego należy go opuścić.

^{am} tenentur KP.

^{an} solvendus KP.

^{ao} vero KP.

^{ap} solvant KP.

^{aq} W KP wyraz opuszczony.

^{ar} W KP wyraz opuszczony.

¹ Mowa tu o przywilejach lokacyjnych dla całych wsi lub też dla poszczególnych młynów (w KP użyte jest nawet określenie w liczbie mnogiej; privilegiis).

² Idzie tu o młyny wodne o kotach skrzyniastych (w KP nazwane jut korzeczniki). Por. Słownik Lin-dego, t. II, Lwów 1855, s. 449.

[9]. Item ^{as-as}popones seu *baythkones*^{-as} Ruthenici, quilibet sinagogam habens, per unum florenum in suo solvent^{at}.

[10]. Item Valachi a centenario^{au} ovium per unum florenum, triginta grossis computatum, solvent. Et si ovibus carent, solvent^{av} a curia per fertonem.

[11]. Ad quas quidem exactiones laudatas colligendas et^{aw} exigendas generosum N.^{ax} ay⁻ in exactorem et collectorem^{-ay} designavimus et instituimus per praesentes; quas quidem exactiones collectas non alibi, quam in manus magnifici Andreae de Cosczyelec thesaurarii Regni nostri, quietantiis omnibus^{az} abrogatis, quomodocunque obtentis^{ba}, daturus est. Capitanei vero ubivis locorum, sub poenis ad hoc laudatis et constitutis^{bb}, teneantur, ^{bc}-totiens quotiens^{-bc} opus est et ab exactore moniti fuerint, omnes negligentes sine ullo^{bd} metu et negligentia compellere ad solvendum^{be}; alias si secus fecerint, poenis eosdem, ad hoc laudatis, irremissibiliter^{bf} puniemus.

[12]. Quocirca tibi N. capitaneo N.^{bg}, in absentia vero tua vicecapitaneo N.^{bh} committimus mandantes, quatinus in singulis civitatibus et oppidis ^{bi}-capitaneatus sui^{bi} edici et proclamari faciat^{bj}, ut omnes subditi nostri exactiones praemissas pro temporibus deputatis in effectu dent et exolvent, et in manibus exactoris praefati sub poenis desuper institutis solvant; negligentesque et nolentes easdem solvere, totiens quotiens opus fuerit et per ipsum exactorem nostrum ^{bk}-requisitus fuerit^{-bk}, pignorationibus et poenis publicitus^{bl} sancitis, in contra capitaneos desuper^{bm} laudatis compellat^{bn}, ^{bo}-quas in eadem dubio procul^{-bo} executuri sumus, in quantum ^{bp}-negligentem in executione ipsa^{-bp} censemur. ^{bq}-Et aliter non factura^{-bq}.

Datum in conventionione generali Pyotrkoviensi, feria quinta ante dominicam Oculi proxima anno Domini millesimo quingentesimo decimo [28 II 1510], ^{br}-regni vero quarto^{-br}. Relatio reverendissimi^{bs} in Christo patris domini Mathiae episcopi Premisliensis et Regni Poloniae vicecancellarii^{bt}.

^{as-as} baytkones sive popones KP.

^{at} solvant in auro KP.

^{au} centenariis KP.

^{av} solvant KP.

^{aw} Wyrzaz opuszczony w KP.

^{ax} Nicolaum Jordan de Zakliczyn castellanum Byecensem MK₂; Dobeslaum Chmyelyeczki equizonem Praemisliensem KP.

^{ay-ay} in collectorem et exactorem KP.

^{az} Wyrzaz opuszczony w KP.

^{ba} obtentis et KP.

^{bb} institutis KP.

^{bc-bc} quotiens totiens KP.

^{bd} omni MK₂.

^{be} solutionem KP.

^{bf} Wyrzaz opuszczony w MK₂.

^{bg} magnifico Nicolao de Camyenyecz palatino et capitaneo Cracoviensi et Sanocensi MK₂; vobis Praemisliensi, Sanocensi et Leopoliensi ceterisque quorumcumque districtuum in terris praedictis consistentium capitaneis KP.

^{bh} Cracoviensi MK₂; in absentia vero eorum vicecapitaneis, praesentibus requirendis KP.

^{bi-bi} capitaneatum vestrorum KP.

^{bj} faciatis KP.

^{bk-bk} requisiti fueritis KP.

^{bl} publicitis KP.

^{bm} Wyrzaz opuszczony w KP.

^{bn} compellatis KP.

^{bo-bo} quas dubio procul in vobis KP.

^{bp-bp} in executione ipsa negligentem KP.

^{bq-bq} Et ideo secus non facturi KP.

^{br-br} Wyrazy opuszczone w KP.

^{bs} reverendi MK₂.

^{bt} Poniżej tego aktu dodany jest w MK₂ spis poborców: Exactores terrarum. Cracoviensis: Nicolaus Jordan; Poznaniensis et Calisiensis: Iacobus Bothurzinski et Petrus Guniczki; Sandomiriensis: Stanislaus Tarlo; Siradiensis: Andreas Prawkowski; Lanciensiensis: Nicolaus Spytek, tribunus Siradiensis; Lublinensis: Bernardus Maczyeyowski; Russiae, Leopoliensis, Praemisliensis, Sanocensis: Chmyelyeczki; Cuiaviensis, Dobrinensis: Stanislaus Cosczyeleccki, castellanus Iunivladislaviensis; Ravensis, Sochaczoviensis, Gostinensis: Syrchowski; Plocensis, Viznensis: idem; Chelmensis, Belzensis: Stanislaus Syenyeczny.